

KATAR DIŞ POLİTİKASINDA ARABULUCULUĞUN GERİ DÖNÜŐÜ:

DOHA'DA AFGAN HÜKÜMETİ-TALİBAN GÖRÜŞMELERİ

“

1995'deki iktidar deđiŐimi sonrası dış ve iç politikasında önemli dönüŐümleri baŐlatan Doha yönetimi, bu süreci 2013'te diğer bir emir deđiŐimi ile hızlandırmıŐtır. Katar'ın yeni emiri Őeyh Temim b. Hamid b. Halife es-Sânî, babası gibi Katar'ın bölgesel geliŐmelerde daha otonom dış politika izleme yöneliminde ısrarcı olmaya devam etmiŐtir.

”

Dr. Mustafa Yetim

Uzman, ORSAM

Körfez'in öne çıkan aktörlerinden Katar'ın coğrafî-nüfus kapasitesine oranla Körfez ve Ortadoğu bölgesinde bu denli aktif ve etkili bir aktör olmaya çalıŐması pek çok akademik ve akademik olmayan tartıŐmanın merkezinde oturmuŐ-

tur. 1995'deki iktidar değişimi sonrası dış ve i politikasında önemli dönüşümleri başlatan Doha yönetimi, bu süreci 2013'te diğer bir emir değişimi ile hızlandırmıştır. Katar'ın yeni emiri şeyh Temim b. Hamid b. Halife es-Sani, babası gibi Katar'ın bölgesel gelişmelerde daha otonom dış politika izleme yöneliminde ısrarcı olmaya devam etmiştir. Bu temel politika yönelimi Suudi Arabistan (SA) gibi daha önce bu ülke üzerinde daha fazla etki sahibi olan ve Körfez bölgesinde hegemon pozisyonunu sürdürmek isteyen ülkeler tarafından

sert bir şekilde eleştirilse de Doha yönetimi, İnan ve özellikle Türkiye gibi ülkeler ile ilişkilerini güçlendirerek Körfez bölgesinde dengeleme arayışını hızlandırmıştır.

“

7 Haziran 2017'de uzun süredir kontrollü devam eden Katar ve BAE-SA arasındaki gerilim su yüzüne kmış ve bu olay sonrasında Doha yönetimi ve ABD arasındaki ilişkilerde de kısa süreli gerginlik yaşanmıştır. Bu olumsuz gelişmeye rağmen, Doha yönetimi ülkesinde askerî üssüne ev sahipliği yaptığı ABD yönetimi başta olmak üzere Avrupa Birliği (AB) lkeleri, Hindistan, Rusya ve in gibi diğer küresel aktörlerle çok taraflı diplomasi geliştirerek 7 Haziran'ın olumsuz etkilerini yumuşatmaya çalışmıştır.

”

Bölgesel girişimlerin yanı sıra Katar, SA ve Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) gibi ülkelerin Doha yönetimi aleyhine yönelik kampanyalarına rağmen uluslararası alanda da çok boyutlu diplomasi izlemeye devam etmiştir. 7 Haziran 2017'de uzun süredir kontrollü devam eden Katar ve BAE-SA arasındaki gerilim su yüzüne kmış ve bu olay sonrasında Doha yönetimi ve ABD arasındaki ilişkilerde de kısa süreli gerginlik yaşanmıştır. Bu olumsuz gelişmeye rağmen, Doha yönetimi ülkesinde askerî üssüne ev sahipliği yaptığı ABD yönetimi başta olmak

zere Avrupa Birliği (AB) lkeleri, Hindistan, Rusya ve in gibi diğer küresel aktörlerle çok taraflı diplomasi geliştirerek 7 Haziran'ın olumsuz etkilerini yumuşatmaya çalışmıştır. Geline süreçte Katar'ın gerçekleştirdiği bölgesel ve küresel diplomatik girişimlerin büyük oranda başarılı olduğu ve SA-BAE liderliğinde başlatılan Katar'ı bölgedeki tüm olumsuz gelişmelerin baş sorumlusu şeklinde sunma çabalarının etkisiz kaldığı görülmektedir.

1995 sonrasına bakıldığında; Katar yönetiminin, diğer Körfez lkeleri gibi rejim güvenliğini sağlama çabalarında önceki yönetimin aksine bazı radikal dönüşümleri başlattığı görülmektedir. Temelde, rejimi sürdürme gibi temel bir stratejiye odaklanan ve yumuşak güç unsurlarına dayalı söz konusu dış ve iç politika dönüşümlerinin önemli birkaç unsurunu ise şunlardır: Kleşmiş bölgesel sorunlarda arabulucu rolünü sürdürme, içeride ve dışarıda liberalizasyon faaliyetlerini artırma, özellikle ABD ile askerî angajmanları yoğunlaştırma, bölgesel gelişmelerde evrensel değerlere daha fazla vurgu yapan söylem benimseme ve bu söylemi benimseyen aktörleri destekleme, büyük uluslararası faaliyetlere ev sahipliği yaparak Katar'ın uluslararası alandaki imajını ve algısını olumlu yönde değiştirme gibi temelde 2011 yılına kadar başarılı olarak süregiden uygulamaların Arap ayaklanmaları süreciyle yoğun bir meydan okuma ile karşı kaşıya kaldığı ve Katar'ın, Türkiye ile birlikte özellikle 2013 sonrasında bölgesel izolasyona maruz kaldığı özellikle ifade etmek gerekir.

7-8 July 2019 / يوليو ٢٠١٩
الدوحة - قطر
Doha - Qatar

Böyle bir ortamda özellikle Doha yönetiminin bölgesel çatışmalarda taraf olmama ve çatışan taraflar arasında güvenilir arabulucu şeklinde varlığını sürdürme politikasının zarar gördüğü bir gerçek. 2008'de Lübnan'da 14 Mart ve 8 Mart koalisyonu arasında, 2007 yılında Husi milisler ve Yemen Hükümeti arasında, Sudan'da Darfur sorununun çözümü konusunda başarılı arabuluculuk girişimleri gerçekleştiren ve diğer pek çok bölgesel sorunda da bu yönde belirli mesafeler kaydeden Doha yönetiminin, Arap ayaklanmaları süresince Müslüman Kardeşler (MK) eksenli aktif ve müdahaleci bir bölgesel politika izlemesi, Katar'ın yumuşak güce dayalı dış politika kapasitesini zorlamıştır. Özellikle 2013'de Mısır'da askerî darbe ile MK destekli seçilmiş ilk cumhurbaşkanı Muhammed Mursi'nin devrilmesi, Yemen, Libya ve Suriye'de iç savaşın şiddetlenmesi, Irak ve Şam İslam Devleti (İŞİD)

gibi küresel terör örgütlerinin ortaya çıkması ve bölgenin tamamen realist kaygılara teslim olması, Katar'ın arabulucu faaliyetlerine ve dolayısıyla yumuşak güç pozisyonuna önemli bir darbe vurmuştur.

“

Bütün bu olumsuz gelişmelere rağmen 1995'te başlattığı ve Katar'ın bölgesel anlamda daha otonom olması stratejisine dayalı dış politika yöneliminde taviz vermeyen Doha yönetiminin, erken dönem şokunu atlatarak tekrar eski pozisyonunu kazanmaya yönelik girişimlerini yoğunlaştırdığına şahit olmaktadır.

Bütün bu olumsuz gelişmelere rağmen 1995'te başlattığı ve Katar'ın

bölgesel anlamda daha otonom olması stratejisine dayalı dış politika yöneliminde taviz vermeyen Doha Yönetimi'nin, erken dönem şokunu atlatarak tekrar eski pozisyonunu kazanmaya yönelik girişimlerini yoğunlaştırdığına şahit olmaktadır. Bu bağlamda 2022 Dünya Kupası'na ev sahipliği yapma meselesinde yoğun eleştiri alan sponsorluk sistemi Kafala'yı reforme eden, ABD ve AB ülkelere büyük ekonomik yatırım sözleri veren ve bu ülkeler ile askerî ticaretini genişleten ve tüm eleştirilere rağmen İran ve özellikle Türkiye ile ilişkilerini güçlendiren Katar'ın son dönemde yine bölgenin önemli kronik sorunu olan Afganistan meselesi ile ilgili güçlü arabuluculuk çalışmaları yürüttüğü görülmektedir. Bu çalışmalar, arabuluculuk ülkelerden Ürdün, Çad, Maldivler ve Senegal gibi ülkeler ile ilişkilerini düzeltten ve Filistin meselesindeki aktif rolünü sürdüren Katar'ın bölgesel sorunların çözümünde *vazgeçilmez arabulucu*

rolünü tekrar doğrular niteliktedir.

7 Haziran süreci başladığında ablukacı ülkeler ve kısa süreli de olsa ABD tarafından bölgede “terörist örgütleri” ve “radikalizmi” desteklemekle suçlanan Katar’ın, gelinen noktada hem Afgan gruplar hem de ABD-Taliban görüşmelerine 2013’ten beri ev sahipliği yapması ve son bir yıldır bu görüşmelerin yoğunlaşması, Katar’ın dönüşen bölgesel pozisyonuna ilişkin bazı ipuçları vermektedir.

2001’de el-Kaide terör örgütünü yok etmek ve Taliban rejimine son vermek amacı ile Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü (NATO) liderliğinde Afganistan’a askerî operasyon düzenleyen ABD, 18 yıldır süren savaşı sonlandırmayı ve bu ülkeden askerlerini çekmeyi amaçlamaktadır. Bu çerçevede Katar’ın rolüne ihtiyaç duyan ABD yönetimi, 29 Haziran’da Taliban ile olumlu geçtiği açıklanan görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmeleri tamamlaması beklenen ve Afgan barışının kalıcı olması amacı ile planlan Katar ve Almanya destekli diğer önemli görüşmeler ise 7-8 Temmuz’da yine Doha’da Afgan gruplar arasında gerçekleşmiştir. Afgan hükümetini meşru hükümet olarak görmeyen ve “kukla rejim” olarak tanımlayan Taliban grubunun, Afganistan’ın diğer önde gelen isimleri ile yürüttüğü Doha merkezli görüşmelerin ileriye dönük olumlu gelişmelere katkı sağlayacağı açıklanmıştır.

Derin anlaşmazlıkları ve çözülmesi gerekli pek çok sorunu barındırmasına rağmen Afganistan meselesinde etkili tüm aktörlerin bir

şekilde aynı masa etrafında buluşabiliyor olması, sorunun çözümüne ilişkin ihtiyatlı bir umut oluşturmaktadır. 29 Eylül’de yapılması planlanan Afganistan başkanlık seçimleri ve 3 Kasım 2020’deki ABD başkanlık seçimleri öncesinde sorunun çözümüne yönelik güçlü gelişmelerin olmasını uman Trump yönetiminin hem Doha, hem de Pakistan ile bu yöndeki girişimlerini yoğunlaştırdığı bilinmektedir. Trump’ın bu konudaki aceleliliği bazı zamanlar verdiği demeçlere de yansımakta ve barış sürecini zora sokmaktadır. Nitekim 22 Temmuz’da, Afganistan’ı 10 günde haritadan silebileceğini, fakat bunu istemediğine yönelik Trump’ın açıklamaları da Afgan gruplar ve ABD arasında kısa süreli gerilime yol açmıştır. Halihazırda Taliban’ın Afgan hükümeti ile direkt görüşmeme ısrarı, bu meselenin çözümünde önemli bir engel oluştururken Trump’ın tehditkâr açıklamaları da Doha merkezli sürecin olumsuz ilerlemesine yol açması muhtemel gözükmektedir.

“
Görüşmelere, ABD’nin Afganistan Özel Temsilcisi Zalmay Halilzad ile Taliban Heyetinin Başkanı Şer Muhammad Abbas Stanekzay öncülük etmektedir. Savaşı bitirmek amacı ile 22 Temmuz’da tekrar önce Afganistan ve sonra Katar’a giden Halilzad, Afgan barışına yönelik olumlu açıklamalar yapmıştır.

Görüşmeler sonrasında Afgan gruplar, “barış için yol haritası” konusunda uzlaşa sağladıklarını açıklamış ve Taliban, sivil kayıpların “sıfıra” indirilmesi taahhüdünü vermiştir. Ayrıca Taliban bu görüşmelerde belirli şartlar doğrultusunda batı destekli Afgan hükümeti ile görüşebileceğini açıklamıştır. Afgan topraklarının hiçbir Afgan grup tarafından ABD’ye karşı kullanılmaması, yabancı güçlerin Afgan topraklarından çekilmesi, Afgan gruplar arasında görüşmelerin devam etmesi ve kapsamlı ateşkes anlaşması yapılması gibi dört temel unsuru barındıran görüşmelere ABD’nin Afganistan Özel Temsilcisi Zalmay Halilzad ile Taliban Heyetinin Başkanı Şer Muhammad Abbas Stanekzay öncülük etmektedir.

Savaşı bitirmek amacı ile 22 Temmuz’da tekrar önce Afganistan ve sonra Katar’a giden Halilzad, Afgan barışına yönelik olumlu açıklamalar yapmıştır. Bu gibi gelişmeler ve 9 Temmuz’da Katar Emiri Temim es-Sâni’nin Washington’a yaptığı ziyaret sırasında ABD’ye İran konusunda da arabuluculuk teklif etmesi, Doha yönetiminin dış politikada tekrar arabuluculuk rolüne yöneldiğini kanıtlayan önemli adımlar olarak değerlendirilebilir.

Sonuç olarak çok boyutlu süregiden Afgan görüşmeleri ve Doha merkezli muhtemel diğer arabuluculuk görüşmeleri, Katar’ın rejim güvenliğini sağlama eksenindeki önemli stratejisini yeniden ve daha güçlü değerlendirmeye başladığını ortaya koymaktadır. ■